

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ОНОМАСТИКА

УДК 811.161.2

Оксана Мацько, канд. філол. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРОБЛЕМА ДЕФІНІЦІЇ ТЕРМІНА “ОКАЗІОНАЛІЗМ”

Присвячено проблемі дефініції терміна “оказіоналізм”. Здійснено огляд визначення українськими та зарубіжними лінгвістами поняття “неологічності” та “оказіональності”. Викладено історію питання і багатоплановість поглядів дослідників на розвиток теорії okazіонального словотворення, роль запозичень у формуванні неологічної лексики. Оказіоналізми розглядаються як засоби експресивного впливу на читача, що актуалізуються в мовотворчості багатьох сучасних українських авторів.

Ключові слова: *лексика, терміни, okazіоналізм, неологізм, індивідуальний словотвір, запозичення.*

Лінгвістична термінологія, як і наукова термінологія загалом, перебуває у процесі безперервного розвитку. З огляду на динамічність і постійне поповнення фонду okazіональної лексики, існує певна проблематичність у визначенні самого терміна “оказіоналізм”. Часто дослідники трактують це поняття вужче чи ширше, протиставляючи чи зіставляючи з поняттями “неологізм”, “індивідуально-авторське слово” тощо. Метою цієї статті є спроба уточнення визначення okazіоналізму як ключового терміна неології.

У лінгвістичній літературі термін “оказіоналізм” визначають по-різному. Наприклад, словник-довідник лінгвістичних термінів розшифровує відношення понять “оказіоналізм” і “неологізм” як видове до родового. Тобто okazіоналізми – вид неологізмів, що виникають під час мовленнєвої комунікації і не виходять за межі конкретних ситуацій спілкування [Коваль : 331].

Неологізмом вважають слово або його лексичний зміст, що, на відміну від загальновідомих й узвичаєних лексичних одиниць чи їхніх традиційних значень, характеризується новизною і сприймається як незвичне. Тобто до неологізмів зараховують лексико-

семантичні одиниці, які позначені стилістичним “відбитком свіжості”. У лінгвістиці відоме й інше, хронологічне розуміння неологізмів. Зміст цього поняття значно ширший: воно охоплює всі нові явища в царині лексики або лексичної семантики, які виникли протягом певного, заздалегідь визначеного періоду, незалежно від того, чи відчувається в них стилістичний відтінок свіжості й незвичності, Neubedenности, чи він уже стерся, чи, може, не відчувався навіть у момент самої появи неологізму.

У теоретичних працях, де сконденсовано подають визначення неологізмів, звичайно враховують обидва названі вище підходи, хоч і з певними відмінностями. Зрештою, попри варіантність у дефініціях, визначення неологізмів зводяться до двох формулювань:

1) неологізми – це слова або мовні звороти, створені для позначення нового предмета, явища чи вираження нового поняття [Булаховський : 25];

2) неологізми – слова, а також їхні окремі значення, сполучення слів чи вислови, які або з’явилися в мові на певному етапі її розвитку і новизна яких усвідомлюється мовцями (загальномовні неологізми), або були вжиті тільки в якомусь тексті, ситуації спілкування чи в мові певного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські, неологізми-оказіоналізми) [Сучасна 2013 : 55].

Безперечною є раціональність обох визначень, але їх не можна прийняти як повністю вичерпні, оскільки вони охоплюють не всі різновиди інновацій, а також враховують не всі їхні особливості та нюанси.

Отже, неологізми – це слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з’явилися на певному етапі розвитку мови для позначення нових реалій і понять, актуалізація яких зумовлена соціальними та територіальними чинниками функціонування літературної мови, а також оказіоналізми (індивідуально-авторські новації), використані одноразово в мовній практиці певного автора, видання, редакції чи в конкретному тексті [Сучасна 1997 : 134]. Такі слова мають виразний відтінок новизни [Сучасна 2013 : 132].

Більшість мовознавців (зокрема й Е. Ханпіра, О. Земська, В. Лопатін) диференціюють нові слова на неологізми та оказіоналізми, протиставляючи їх як одиниці мови та мовлення. Неологізми

кваліфікують як такі, що є частиною мовної системи й можуть бути використані кожним мовцем у типових ситуаціях; okazіоналізми – як слова, що виникають під час мовленнєвої комунікації і не виходять за межі конкретних ситуацій спілкування.

О. Габинська зауважує, що okazіоналізм можна назвати неологізмом, бо новий не тільки вперше створений або зроблений, той, що недавно виник, “з’явився” (антонім – старий), але і “незнайомий, маловідомий” (антонім – відомий, знайомий). “Okazіоналізми – це нові слова (неологізми), тобто слова, невідомі загальній літературній мові, точніше більшості її носіїв, для яких кожне таке слово сприймається як нове, незнайоме, незвичне, незалежно від того, з якою метою воно створено: власне номінативною або експресивно-стилістичною, за якою моделлю: високо- або малопродуктивною, непродуктивною або один раз втіленою в слові” (див.: [Вокальчук : 29]).

Okazіональність можна розглядати як початковий етап “життя” кожного неологізму: усе нове при своєму “народженні” є випадковим, створюється не всіма носіями мови одночасно, а окремим індивідом. Подальша доля випадкового, okazіонального неологізму залежить від суспільства, узусу, що приймає або не приймає це новоутворення, вводить або не вводить його до загального вжитку, використовуючи в типових ситуаціях [Колоїз : 30].

Якщо новоутворення приймається узусом, виходить за межу конкретної ситуації спілкування й не виходить за межу пасивності, його слід кваліфікувати як узувальний неологізм. Узувальний неологізм, що долає межу пасивності, перестає бути неологізмом.

Якщо ж новоутворення не переходить до загального вжитку, не долає межі конкретної ситуації спілкування, воно залишається okazіональним неологізмом.

Поряд із терміном *індивідуальний новотвір*, або *okazіоналізм*, у мовознавчій літературі використовують такі назви цього поняття, як *індивідуальні слова*, *авторські*, *індивідуально-авторські неологізми*, *стилістичні*, *індивідуально-стилістичні неологізми*, *неологізми контексту*, *одноразові неологізми*, *літературні неологізми*, *слова-саморобки*, *слова-експромти*, *слова-метеори*, *неологізми поета*, *поетичні неологізми*.

Основною стилістичною ознакою новотворів є новизна їх сприйняття. Виявлення та будь-який аналіз індивідуально-авторських okazіоналізмів (за семантикою, структурою, стилістичним призначенням) неможливий без уточнення об'єкта дослідження (словника нових слів письменника) на основі розуміння “неологізму”, нового слова.

В. Гак, відмежовує поняття “власне неологізмів” від інших видів інновацій, виокремлює: ксенізми (запозичені слова, що відображають побут інших країн), гапакси (індивідуально-авторські вживання), okazіоналізми (потенційні, або “мовленнєві”, слова, що утворюються в мовленні за готовими моделями), ефемеризми (слова, що відображають перехідні явища) [Гак : 37].

При визначенні гапаксів учений розділяє індивідуально-авторське вживання й загальномовне (мовленнєві слова). Але ж, як свідчить практика словотворення, і неологізми, і індивідуально-авторські слова також утворюються переважно за готовими зразками, за аналогією до вже наявних у мові словотвірних типів. Таким чином, виокремлення окремих видів інновацій (тут гапаксів) є дещо штучним, оскільки okazіоналізми і є індивідуально-авторськими новотворами. За цими двома визначальними ознаками (новизна й індивідуально-авторські властивості) кваліфікують “авторські неологізми” або okazіоналізми Е. Ханпіра, С. Єрмоленко, Л. Хижняк, І. Грицютенко, В. Різун, Ю. Лисенко, М. Площ, Н. Грипас, Л. Шевченко, Г. Вокальчук, О. Рудь, В. Герман, Р. Стефура, М. Кочерган, К. Мазурик.

Резонно, що розмежування okazіоналізмів і неологізмів за стилістичною ознакою новизни також потребує уточнення, оскільки поняття “неологізм” є історичним і відносним, “усі слова були колись неологізмами” [Кубрякова : 169], а okazіоналізми не втрачають відтінку новизни протягом усього часу, поки той чи інший художній твір буде затребуваний читачем або викликатиме інтерес у мовознавців.

Дефініція okazіоналізмів за індивідуально-авторською ознакою є відносною і багато в чому суб'єктивною: вона пов'язана з мовним досвідом індивідуума, знанням інших мов тощо. Як правило, індивідуально-авторські найменування однойменні в

тому розумінні, що та чи інша назва належить саме якомусь авторові. Це не означає, що окремі подібні назви не можуть з'являтися в різних авторів (особливо за продуктивними словотвірними моделями). У зв'язку з цим в індивідуально-авторській мовотворчості відзначаємо саме ті новотвори, які зберігають у собі і індивідуально-авторські ознаки, і загальномовні, тобто ті, які відображають спільні тенденції у творчості автора. Регулярність або повторюваність уживання таких слів у різних авторів може свідчити про те, що назріла життєва необхідність у їх появі. Авторство новотворів не завжди є настільки принциповим. Як зауважує О. Реформатський, “завжди є небезпека, що яке-небудь слово, якщо воно можливе за закономірностями цієї мови, вже проявилось і вжилось, але тільки не зареєстроване” [Реформатский : 138]. На приклади ненормативних утворень, узятих із текстів або розмовного мовлення (*пустельгин, обабление, окрабление, прямость, добрость, левость*), дослідник зазначає: “Чи можуть вони бути (раніше вони були)? <...>, це факти потенційного словника російської мови, і російська мова це «дозволяє»” [Реформатський : 139].

У зв'язку з тим, що більшість новотворів зазвичай мають під собою чітко простежуване аналогічне підґрунтя, певні труднощі викликає їх розмежування за потенційною ознакою та ознакою новизни.

Оказіоналізми, які утворюються з настановою на розмовну традицію, виявляють у собі спільні ознаки тих словотвірних моделей, на основі яких вони утворені.

До загальномовних тенденцій на сучасному етапі дослідники відносять також оновлення й поповнення лексичного складу української мови, що нерідко є результатом лексико-семантичної деривації слів: “У нових умовах функціонування (демократизації суспільного життя, розвитку ринкової економіки) слова набувають і нових семантичних навантажень. Це дає їм можливість розширювати семантику похідної основи і функціональне поле: *круптий* (багатий), *зелені* (про долари)” [Мацько : 19].

Як зауважує О. Стишов, “серед семантичних новотворів необхідно відзначити прагнення до економії й образності <...>. Адже нове значення, передаючись за допомогою відомого звукового

комплексу, нерідко замінює словосполучення й описові звороти, а головне – влучно, з більшою емоційністю й експресивністю характеризує певну особу, ситуацію, подію тощо” [Стишов : 61].

Окрему групу новотворів складають okazіоналізми, функціонування яких, на нашу думку, пов’язане зі взаємопроникненням елементів художнього та публіцистичного стилів. Подібно до того, як у мові засобів масової інформації утворюються ситуативні лексеми-okazіоналізми на зразок *кравчукізм, кучмізм, пофiгізм, прихватизація*, у мовотворчості письменника актуалізуються okazіоналізми *подонкізм, наплювізм, клювалізм, підрізація*. Т. Коць зазначає, що “сьогодні динаміка розвитку мовних норм, а отже, й характеру мовних уподобань визначається не сферою художнього стилю (що було характерне, наприклад, для ХІХ ст.), а сферою засобів масової інформації. Це тому, що інформаційний простір значно ширший і ЗМІ щодо впровадження мовної норми мають більші можливості. Тут відображаються живомовні процеси, виразно простежується тенденція розвитку мови” [Коць : 58].

Можна стверджувати, що на індивідуально-авторське словотворення сучасних авторів художньої літератури помітний вплив має мова публіцистики. Ідеться не лише про приклади семантичних okazіоналізмів та okazіоналізмів, утворених морфологічними способами, а й запозичень. Подібно до того, як у мові української публіцистики масове запозичення чужих слів пояснюється відкритістю сучасного українського суспільства, розвитком економічних і культурних зв’язків України із західним світом, так в індивідуальному словнику письменників також відображаються процеси взаємодії мов, відбувається формування шару інтернаціональної семантики: *дежав’ючить, сейшелять, крейзанутий, енджоювати, олдовий*.

А. Брагіна поділяє запозичення на три групи:

1) стійкі запозичення, що підкоряються системі мови, вони несуть певну номінацію, понятійно-диференційну функцію (*турне, круїз*);

2) запозичення, вже підпорядковані системі мови, але стилістично все ще обмежені (переважно вживанням у науковому стилі), їм властиві номінативна функція та функція “ярлика”-характеристики (*шансоньє, барди, міністрели*);

3) запозичення тимчасові, нестійкі, усе ще недостатньо асимільовані мовою (їх супроводжує трактування-опис) [Брагіна : 159].

Місце запозиченого слова в активному і пасивному словнику детермінується функцією самого запозичення. Так, наприклад, запозичення, які були виокремлені в першу групу, входять в активний словник і отримують належність до мови, що його “позичила”, але з приміткою “слово іншомовного походження”. Друга група – може “затриматись” на межі активного й пасивного словника. Зазвичай запозичені лексеми проходять шлях від слова-“ярлика”, яке позначає нове, поки що чуже явище, до слова-номінанта, яке асимілює з мовою-запозичувачем, отримує її ознаки (творює похідні лексеми за законами “нової” мови, отримує парадигму відмінювання). Це явище поступове, тому за час проходження слова цим шляхом воно “приживається” в мові і втрачає свої екзотичні ознаки.

Сучасна українська література, шукаючи “нової мови”, відкриває для себе насамперед можливості до запозичень. Стимульований цей процес передусім актуалізацією міської тематики, адже серед основних стилістичних тенденцій, що покликані відобразити міське мовне середовище, є введення до художнього тексту масиву слів іншомовного походження, які називають найновітніші реалії, найсучасніші тенденції.

Запозичені лексичні одиниці у сфері українського культурного простору набувають специфічного емоційного забарвлення. Цей ефект досягається “небажанням” авторів літературних творів чекати, доки слово “обживеться” в мові. Автори зразу ж слово-“ярлик” пристосовують до умов мови-запозичувача, української мови, що робить його новим, свіжим і динамічним. Це зумовлює появу нового явища в українській мові, яке ми можемо класифікувати як індивідуально-авторське запозичення.

Не можна стверджувати, що вживання індивідуально-авторських запозичень зумовлене “нестачею” в українській мові слів-відповідників. Просто на сучасному етапі розвитку не лише української мови, а й усїєї української культури, йде орієнтація на західноєвропейські та американські культурні зразки. Саме тому сучасні автори (серед них Любка Дереш, Ірена Карпа, Юрій Андрухович, Юрко Покальчук, Тарас Прохасько, навіть свого часу Павло Загребельний), маючи на меті зацікавити сучасного читача, активно послуговуються лексикою іншомовного походження.

Як зауважує О. Святчик, між читачем і письменником існує зворотний зв'язок “впливу і взаємодії”, який спонукає письменника до створення різноманітних оригінальних засобів, пов'язаних однією спільною властивістю – експресивністю: “У процесі передавання інформації відбувається комунікація, яка йде не лише від адресанта через текст, а й у зворотному напрямку. Не лише адресант програмує реакцію одержувача інформації, але й останній, у свою чергу, справляє прихований вплив на автора. Побудова такої мовної стратегії суб'єкта неможлива без участі експресивних засобів” [Святчик : 317].

Теоретичні міркування про необхідність урізноманітнення експресивних засобів впливу на читача висловлює М. Ріффатер: “Якщо письменник хоче, щоб його наміри досягли мети, він повинен контролювати декодування самим закодуванням, прагнучи повернути увагу читача до тих елементів мовленнєвого ланцюга, які видаються йому важливими, і зробити так, щоб вони не вислизнули навіть при найбільш поверховому читанні [Ріффатер : 73].

Розглядаючи експресивні засоби як такі, що наділені необхідними властивостями для створення ефекту новизни, К. Долинін характеризує два аспекти експресивності. Статичний аспект представлений у вченого фондовими експресивними засобами, які “вибирають із запасників мови” (ідіоми, сленг, аргі, жаргон, конфесійна і висока лексика тощо) [Долинін : 69]. Динамічний аспект пов'язаний з явищами оказіонального пересомислення слова, оказіонального словотворення, з контамінацією і трансформацією фразеологізмів, модифікацією крилатих висловів, цитат тощо.

Усі ці засоби експресивного впливу на читача актуалізуються в мовотворчості багатьох сучасних українських авторів. Органічна потреба письменника в реалізації свого художнього задуму (написанні твору, виходу його у світ) змінюється на іншу, не менш важливу – залучити читача до співтворчості, зробити його своїм однодумцем. Не на читанні заради читання загострює увагу автор, а на слові, за яким відчуваються його мовні уподобання і яке є виразником його індивідуально-авторського стилю.

Проте не завжди в пошуках нових мовностилістичних засобів письменники й публіцисти дотримуються міри естетики слова, “олітературюють” мову. Як зауважує В. Русанівський, “тепер панує мода – особливо в мові журналів і газет – на “дзвінки”,

“голосні”, “барвисті” – загалом “небуденні” слова. Ці слова, як “празникова одежина мови”, не збуджують читачевої думки, бо не викликають у нього потрібних асоціацій, життєвих паралелей, не конкретизують уявлень. Пошесть певних слів, мода на ту чи іншу форму призводить до стилістичної нівеляції, знебарвлення, знеоцінення цих слів і форм” [Русанівський : 98].

Підтримуючи органічну потребу письменників збагачувати поезію новим словом, М. Рильський сформував концепцію “чесного і сміливого новаторства”, у якому вбачає оригінальність та національну своєрідність. Протиставляючи “Музу” “Моді в мистецтві”, в останній він слушно вбачав “дешеву славу і поганий смак”, “бліскітки і брязкотельця”, “банальність і фальшивість”, “щось нечуване і невидане”, “копіювання і мавпування” (із “Листів молодим письменникам”, що увійшли в книгу “Наша кровна справа”).

Інколи мовотворчість сучасних авторів дає вагомі підстави вважати деякі їх новотвори як штучні, надумані. Це і спонукає письменника до докладного пояснення оказіоналізмів у контексті, внаслідок чого сам контекст також набуває штучності та надуманості. Їм протиставляються оригінальні й самобутні новотвори. Дослідники слушно говорять “про тенденцію до “орозмовлювання” літературної мови, про зростання суспільної ваги її усних, розмовних форм” [Єрмоленко : 9]. Про це саме явище пише О. Тараненко, залучаючи “ширші можливості для мовного самовираження особистості”, “зменшення стильової відстані між усно-розмовною і писемною сферами функціонування мови” [Тараненко : 33].

Індивідуальну мовотворчість письменника не можна розглядати як явище тільки суб’єктивне. Вона поєднує в собі ознаки художнього, розмовного та публіцистичного стилів і ґрунтується на видобуванні експресивних засобів впливу на читача (слухача). Істотне значення для актуалізації оказіональної лексики мають нові соціальні умови, нові форми комунікації, породжені і демократизацією суспільного життя, і новими технологіями, що, у свою чергу, сприяло формуванню нових мовних смаків у суспільстві, на які повинен відреагувати і письменник.

Безумовно, автор завжди розраховує на прихильність і взаєморозуміння читача, свого сучасника. Одним із засобів здобути таку прихильність, оздобивши, прикрасивши, увиразнивши свій текст, є оказіональна лексика. Крім того, на формування

індивідуальних мовних смаків письменника завжди впливає мовний досвід його попередників, поетів і прозаїків, а також знання різних сфер духовного життя народів світу, численних ділянок науки, мистецтва та культури і водночас тісний зв'язок із мовою рідного народу, з народною творчістю та розмовною традицією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брагина А. А. Неологизмы в русском языке : пособие / А. А. Брагина. – М. : Просвещение, 1973.
2. Булаховський Л. А. Нариси з загального мовознавства / Л. А. Булаховський. – К. : Рад. школа, 1955.
3. Вокальчук Г. М. Вивчення неологізмів у вузівському курсі сучасної української літературної мови / Г. М. Вокальчук // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Суми : Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, 2002. – Ч. 2. – С. 24–29.
4. Гак В. Г. О современной французской неологии / В. Г. Гак // Новые слова и словари новых слов. – Л. : Наука, 1978. – С. 37–117.
5. Долинин К. А. Стилистика французского языка / К. А. Долинин. – Л. : Просвещение, 1978.
6. Єрмоленко С. Я. Літературна норма в часовому і просторовому вимірі / С. Я. Єрмоленко // Культура слова. – К. : Наук. думка, 2001. – Вип. 57–58. – С. 3–9.
7. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1978.
8. Колоїз Ж. Лексичні okazіоналізми як засіб створення актуалізованого контексту / Ж. Колоїз // Рідний край. – 2002. – № 1(6). – С. 30–34.
9. Коць Т. А. Функціонування лексичних варіантів у засобах масової інформації / Т. А. Коць // Мовознавство. – 1997. – № 6. – С. 55–59.
10. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1981.
11. Мацько Л. Українська мова в кінці ХХ ст. (Зміни в лексиці) / Л. Мацько // Дивослово. – 2000. – № 4. – С. 15–20.
12. Риффатер М. Критерии стилистического анализа / М. Риффатер // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1980. – Вып. 9. – С. 69–97.
13. Реформатський А. А. Введение в языковедение ; под ред. В. А. Виноградова / А. А. Реформатський. – М. : Аспект Пресс, 1998.
14. Рильський М. Т. Наша кровна справа / М. Т. Рильський. – К. : Держлітвидав, 1959.
15. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1988.
16. Святчик Е. В. Функционирование экспрессивных высказываний в газетной коммуникации / Е. В. Святчик // Функциональная лингвистика. Язык. Культура. Общество : материалы конференции (Ялта, 9–14 октября 2000). – Симферополь, 2000. – С. 315–318.
17. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. ; за ред. А. П. Грищенка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Вища школа, 1997.

18. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін. ; за ред. А. К. Мойсієнка. – К. : Знання, 2013.

19. *Стишов О. А.* Лексичні інновації з погляду нормативності / О. А. Стишов // Українська мова: з минулого в майбутнє. – К., 1998. С. 172–176.

20. *Тараненко О. О.* Полісемічний паралелізм і явище семантичної аналогії / О. О. Тараненко. – К. : Наук. думка, 1980.

REFERENCES

1. Bragina A.A. (1973) Neologizmy v russkom yazyke [*Neologisms in the Russian language*]. Moskva: Prosveshchenie, 224 p. (in Russian).

2. Bulakhovskiy L.A. (1955) Narysy z zahalnoho movoznavstva [*Essays on general linguistics*]. Kyiv: Rad. shkola, 248 p. (in Ukrainian).

3. Vokalchuk H.M. (2002) Vyvchennya neolohizmiv u vuzivskomu kursi suchasnoyi ukrainskoyi literaturnoyi movy [*Study of neologisms in the university course of modern Ukrainian literary language*]. *Pedagogical sciences*, vol. 2. Sumy: Sum. derzh. ped. un-t im. A.S. Makarenka, pp. 24-29 (in Ukrainian).

4. Gak V.G. (1978) O sovremennoy frantsuzskoy neologii [*On modern French neology*]. Novye slova i slovni novykh slov [*New words and dictionaries of new words*] (ed. N.Z. Kotelova). Leningrad: Nauka, pp. 37-117 (in Russian).

5. Dolinin K.A. (1978) Stilistika frantsuzskogo yazyka [*Stylistics of French*]. Leningrad: Prosveshchenie, 120 p. (in Russian).

6. Yermolenko S.Ya. Literaturna norma v chasovomu i prostоровomu vymiri [*Literary norm in time and spatial dimension*]. *Culture of the word*, vol. 57-58. Kyiv: Nauk. dumka, pp. 3–9 (in Ukrainian).

7. Koval A.P. (1978) Praktychna stylistyka suchasnoyi ukrayinskoyi movy [*Practical stylistics of modern Ukrainian language*]. Kyiv: Vyshcha shkola, 375 p. (in Ukrainian).

8. Koloiz Zh. (2002) Leksychni okazionalizmy yak zasib stvorennya aktualizovanoho kontekstu [*Lexical Occasionalism as a Tool for Creating an Actualized Context*]. *Native Land*, no. 1(6), pp. 30–34 (in Ukrainian).

9. Kots T.A. (1997) Funktsionuvannya lekсыchnykh variantiv u zasobakh masovoi informatsiy [*Functioning of lexical variants in the mass media*]. *Linguistics*, no. 6, pp. 55–59 (in Ukrainian).

10. Kubryakova E.S. (1981) Typy jazykovykh znachenij. Semantika proizvodnogo slova [*Types of language values. Semantics of the derived word*]. Moskva: Nauka, 199 p. (in Russian).

11. Matsko L. (2000) Ukrainska mova v kintsi XX st. (Zminy v lekсыtsi) [*Ukrainian language at the end of the twentieth century. (Changes in the vocabulary)*]. *Dyvoslovo*, no. 4, pp. 15–20 (in Ukrainian).

12. Riffater M. (1980) Kriterii stilisticheskogo analiza [*Criteria of stylistic analysis*]. *New in foreign linguistics*, vol. 9. Moskva: Progress, pp. 69–97 (in Russian).

13. Reformatskiy A.A. (1998) Vvedenie v yazykovedenie [*Introduction to Linguistics*] (ed. V.A. Vinogradov). Moskva: Aspekt Press, 536 p. (in Russian).

14. Rylskyi M.T. (1959) *Nasha krovna sprava [Our vital concern]*. Kyiv: Derzhlitvydav, 531 p. (in Ukrainian).
15. Rusanivskiy V.M. (1988) *Struktura leksychnoi i hramatychnoi semantyky [Structure of lexical and grammatical semantics]*. Kyiv: Nauk. dumka, 236 p. (in Ukrainian).
16. Svyatchik E.V. (2000) *Funktsyonirovaniye ekspresivnykh vyskazyvaniy v gazetnoy kommunikatsii [Functioning of expressive utterances in newspaper communication]*. Proceedings of the *Functional linguistics. Language. Culture. Society*: International conference (Yalta, October 9–14, 2000) (ed. A. N. Rudyakov). Simferopol, pp. 315–318 (in Russian).
17. Matsko L.I., Pliushch M.Ya., Hryshchenko A.P. (ed.) (1997) *Suchasna ukrainska literaturna mova [Modern Ukrainian Literary Language]*. Kyiv: Vyshcha shkola, 493 p. (in Ukrainian).
18. Bas-Kononenko O.V., Berkovets V.V., Moysiyenko A.K. (ed.) (2013) *Suchasna ukrainska mova: Leksykologiya. Fonetyka [Modern Ukrainian Language: Lexical. Phonetics]*. Kyiv: Znannya, 340 p. (in Ukrainian).
19. Styshov O.A. (1998) *Leksychni inovatsiyi z pohlyadu normatyvnosti [Lexical innovations in terms of normativity]*. *Ukrainian language: from the past to the future*. Kyiv, pp. 172–176 (in Ukrainian).
20. Taranenko O.O. (1980) *Polisemichnyi paralelizm i yavlyshche semantychnoyi analohiyi [Polysemic parallelism and the phenomenon of semantic analogy]*. Kyiv: Nauk. dumka, 116 p. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії 29.01.18

Oksana Matsko, Candidate of Philology, Doc.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

The problem of defining the term occasionalism

The article is devoted to the theoretical problem of defining the term “neologism”. Considering the dynamism and constant replenishment of the occasional vocabulary fund, there is some problem in defining the very term “occasional”. The article reviews the definition of the concept of “neologism” and “occasionality” by Ukrainian and foreign linguists. Often, researchers interpret this concept more narrowly or broadly, by contrasting or comparing the concepts of “neologism”, “individually-authorial word”, and others. Neologism is the word or its lexical meaning, which, unlike the well-known and conventional lexical units or their traditional meanings, is characterized by novelty and perceived as unusual. Neologisms include lexical-semantic units that have a stylistic newness. Secondly chronological understanding of neologisms is also known. The content of this concept is much wider. It covers all new phenomena in the field of vocabulary or lexical semantics that arose during a certain, predetermined period, regardless of whether the stylistic tone of freshness and unusualness, of unconsciousness, whether it has already disappeared, or maybe it wasn't felt even at the time of the appearance of neologism. The history of the issue and the multidimensional views of the researchers on the development of the theory of occasional word-formation are described. The role of borrowing in the formation of the neologistic vocabulary is considered. The place of

the borrowed word in the active and passive dictionary is determined by the function of borrowing itself. Occasionalisms are considered as means of expressive influence on the reader, which are actualized in the language creation of many contemporary Ukrainian authors. For the reason that the formation of the individual language tastes of the writer is always influenced by the linguistic experience of his predecessors, and knowledge of various spheres of the spiritual life of the peoples of the world, numerous areas of science, art and culture, and at the same time, a close connection with the language of the native culture, with folk creativity and conversational tradition.

Key words: *vocabulary, terms, occasionalism, neologism, individual word-formation, borrowing.*